

K unifikaci domovského práva v česko-slovenské republice.

Dr. Karel Novák (Praha).

(Dokončení.)

A tak do nového zákona o právu domovském bylo by pojmouti ustanovení, že: nezletilé děti za vlastní přijaté následují příslušnost svého osvojitele.

Naproti tomu, aby nevznikl omyl, mohlo by se určití *expressis verbis*, jak již v zákoně o právu domovském v zemích historických jest určeno, že tím, že někdo byl do schovanství vzat (§ 186 obč. zák.), nenabývá práva domovského. Uherské zákonodárství se sice o tom nezmiňuje, ale právě proto platí všeobecná pravidla o nabývání a pozbývání domovského práva, a jest tudíž věc prakticky upravena stejně jako v zemích historických. Věc jest ovšem samozřejma, neboť schovanectví jest poměr čistě faktický, bez právních důsledků v osobnostních vztazích, hlavně pokud jde o osobní poměr péstouna a schovance, a jest proto ustanovení rak. zákona o právu domovském jen logickým závěrem. Než přes to doporučoval bych, aby pro jasnost také do nového zákona o právu domovském bylo pojata ustanovení na tuto věc se vztahující.

2. Další neshoda mezi právními řády dosud platnými jest v otázce domovského práva manželky rozvedené nebo rozloučené. Kdežto v právu zemí historických (§ 11, odst. 2. zák. o právu domovském) jest stanoveno, že manželka před soudem rozvedená nebo rozloučená podrží právo domovské, které měla v té době, kdy rozvod nebo rozluka soudem byla provedena, a myslí se tím doba, kdy příslušný soudní rozsudek nebo usnesení nabylo právní moci, — v právu na Slovensku a Podkarpatské Rusi vrací se manželka ona zpět do svazku oné obce, k níž příslušela v době sňatku.

Mám za to, že ustanovení platné v zemích historických jest praktičtější a životu lépe vyhovující než předpis uherský. Neboť základní myšlenkou moderního práva domovského jest, aby i právním svazkem byly s obcí spoutány osoby, které k ní jsou poutány fakticky a hospodářsky. K tomu cíli směřuje celý vývoj práva domovského, jak konečně i novela z r. 1896 ukázala. Pokud tato zásada si zjedná co možno největšího praktického rozšíření, bude odpovídati i domovské právo mužovo těmto požadavkům: Muž bude míti domovské právo v té obci, kde si založil své trvalé sídlo, které učinil střediskem své hospodářské a sociální činnosti, s níž srostl společensky, a na jejímž hmotném i mravním povznesení je osobně interessován. Manželovo sídlo následuje i jeho manželka a rodina. Všichni jsou vázáni k obci trvalého bydliště⁷⁾ stejně jako hlava rodiny. Jestliže pak manželství rozvodem nebo rozlukou přijde v niveč a rozpadne se domovsko-právně na dva samostatné prvky

⁷⁾ Otázku »trvalého bydliště« řešil si každý právní řád samostatně. V tom ohledu platí nyní ustanovení § 2. novely z r. 1896 i na Slovensku, vyžadující kromě jiných požadavků 10letý nepřetržitý pobyt.

(muž a žena), kdežto dříve dalo se mluvíti pouze o jednom faktoru řídicím (manžel), neboť od něho manželka své právo domovské automaticky odvozovala, vždy možno, ba nutno za to míti, že oba jednotlivci jsou hospodářsky samostatní, a že místním střediskem této jejich hospodářské neodvislosti bude právě dosavadní obec pobytu. Nenaahlížím proto, proč by bylo účelno, aby manželka rozvedená nebo rozloučená vracela se opět do bývalé obce domovské, v níž byla před sňatkem, s níž nemá nyní snad nic společného, a na jejíchž osudech není nyní naprosto interesována. Vždyť rozvod nebo rozluka může státi se až po létech, v nichž snad po celou dobu žena rozvedená nebo rozloučená o obec, do jejíhož svazku nyní náhodně se vrací, vůbec se nestarala.

Když by pak jeden nebo druhý z manželů opustil dosavadní místo společného práva domovského a přestěhoval se jinam, založí v novém sídle nové středisko své činnosti, a může nabyti tam práva domovského jako kterýkoli jiný občan za jiných poměrů.

Pokud by obce snad měly obavy z důsledku práva domovského, — že by totiž byly povinny poskytovat chudinské opatření svým příslušníkům — rozvedeným nebo rozloučeným ženám, sluší uvážiti, že padl-li by na obtíž manžel — jejich příslušník, stalo by se tak i ohledně jeho manželky a že je pro obce vždy lépe, budou-li se museti starati o osoby, které s nimi jaksi již srostly, než když najednou nastane jim povinnost pečovati o ženy, které souvislost s obcí dlouhou dobou ztratily, a nyní se právě do svazku obecního navracejí.

Že by ustanovení na Slovensku a Podkarpatské Rusi platné přivádělo do komplikací mezinárodních, byl si vědom i sám zákonodárce, a stanovil proto v § 7, odst. 3. obecního zřízení uh., že ty ženy, které byly před sňatkem cizozemky, a sňatkem s tuzemcem nabyly jeho státního občanství i domovského práva, při rozvodu nebo rozluce svého manželství podrží příslušnost (státní i obecní), kterou nabyly sňatkem.

Tu tedy zákonem stanoví se výjimka z pravidla, ale ve směru úpravy v zemích historických. Manželka taková neztratí našeho státního občanství, ale pokud jde o domovské právo její po rozluce nebo rozvodu, vstupuje v tu příslušnost, které na byla sňatkem, tedy změní-li za svého manželství podle domovského práva svého manžela své právo domovské třeba vícekrát, vrací se tam, kde měla domovské právo bezprostředně po sňatku. Ustanovení to jest zřejmě logické a nepraktické.

Doporučovalo by se, aby při nové úpravě práva domovského z důvodů výše uvedených bylo recipováno pro celou republiku ustanovení o domovském právu žen rozvedených nebo rozloučených tak, jak se osvědčilo již v zemích historických.

3. A ještě na jednu věc bylo by poukázati. Slušelo by při unifikaci domovského práva uvážiti otázku, zda by se nedoporučovalo zásadu § 10 novely z 1896 (t. zv. domovské právo úřednické) rozšířiti na větší okruh osob než tomu jest doposud. Poukazuji v tomto směru na nesoulad mezi citovaným paragrafem a ustanovením § 1, čís. 4. zák. ze dne 9. dubna 1920, č. 236. Sb. z. a n., třebaš že posléze uvedené ustanovení mělo jiný motiv a bylo omezeno na krátkou dobu.

Než odpovídalo praktickému životu a provádělo důsledně myšlenku naznačenou v § 10 novely: aby totiž obecní příslušnost u osob ve veřejných službách byla pevně určena a odpovídala faktickým poměrům zaměstnancovým. Mám za to, že zásadu tu lze snadno rozšířit při nejmenším po rozumu § 1, čís. 4. cit. zákona, a přiznati t. zv. domovské právo úřednické i zaměstnancům československého státního ústavu a podniku, setrvati však na požadavku definitivního ustanovení.

* * *

To by bylo několik myšlenek k unifikaci práva domovského. Nemohu však neopakovati, že jest úkolem ministerstva unifikačního, aby úprava ta byla provedena pokud možno brzy, a aby tak jednotný zákon o právu domovském přispěl k jednotě správy v naší republice. (24. I. 1924.)

Z P R Á V Y.

K presidentovu proslovu k studentstvu. *Významnou událostí poslední doby bylo pozvání zástupců studentstva presidentem Masarykem na hrad pražský. President učinil při této příležitosti proslov, jenž obsahuje několik zajímavých míst, hodných pozornosti. Přes to však spokojila se většina novin s pouhým otisknutím proslovu, bez poznámek, dedukcí neb úvah.*

Chtěl bych zde alespoň rozvésti názor presidentův, týkající se poměru studentstva k politice. President správně zdůraznil, že student nemůže hráti v politice takovou úlohu, jakou hrál v době starší. Byla to úloha masy, jejíž demonstrace nebo revoluce v době absolutní byly významnými činy celého národa. Jednotné smýšlení studentské bylo smýšlením národním, studentstvo bylo mluvčím národa. Tomu tak dnes není a také nemůže býti. Studentstvo samo (nebo alespoň velká část jeho) to chápe a ví a je to spíše starší generace, která by je v tomto neudržitelném postavení ráda viděla a činí mu proto neprávem výtky. Student, má-li dnes plodně politicky pracovati, musí býti orientován v politické straně. Ale tu právě je veliká vada, na kterou president poukázal, totiž způsob, jak se tato organisace děje, či jinými slovy, jak se studentstvo v politických stranách uplatňuje. Politická činnost studentova je namnoze přejímání hesel bez kritiky a úvahy, provádění plánu jiným vytvořeného, realizování cizích myšlenek. Student je pouze vojákem strany, vojákem sice plným síly a často ohnivým, ale nemyslicím. Dá se inspirovati, ale není inspirátorem. V tomto směru je jistě správná pochybnost presidentova o radikálnosti mládeže. Mladá generace politicky není radikální. Radikalnost nespočívá v pouhém uznávání radikálních názorů jiného. Pokrokovým není ještě ten, kdo jsa organisován ve straně sebe pokrokovější, provádí pouze její program, to jest program, který vytvořila stará generace ve straně. Nesnaží se jej naplniti novým duchem, pozvedá jej na vyšší hledisko a nebáti se po případě dáti mu nový směr a cíl. S t u d e n t m á